

ΠΛΗΓΩΜΕΝΑ ΟΝΕΙΡΑ

Είπαν για το βιβλίο...

Διαβάζοντας το καινούριο βιβλίο του Γιώργου Παπαδόπουλου-Κυπρίου, ένιωσα να έχω μπροστά μου ένα πολύχρωμο χράμι, από εκείνα που έφτιαχναν κάποτε στους αργαλειούς οι κυράδες. Κι έτσι ένιωσα την ιστορία που αφηγείται. Μοναδική και αποκαλυπτική... Ανθρώπινη κι αληθινή. Και κατάλαβα πως πάντα υπάρχει μια «άλλη ιστορία» που θα μας την κρατούν μυστική και που η αποκάλυψή της δίνει μια άλλη γεύση στη Γνώση. Στρωτό, λιτό γράφιμο, ο συγγραφέας της παίρνει τον αναγνώστη σ' ένα ταξίδι όχι μόνο ιστορίας αλλά και αυτογνωσίας.

*Μάκης Αντωνόπουλος
συγγραφέας, δημοσιογράφος, ηθοποιός*

Μέσα από την ιστορία της οικογένειας του παπα-Κυριάκου, στα *Πληγωμένα Όνειρα* εκτυλίσσεται όλη η πολυκύμαντη ιστορία της Κύπρου από τα μέσα σχεδόν του 19^{ου} αιώνα μέχρι και το 1967. Πέρα από τα ιστορικά στοιχεία, ο αναγνώστης γνωρίζει τον τρόπο ζωής των Κυπρίων τόσο επί τουρκοκρατίας όσο και επί αγγλοκρατίας, τα ήθη και τις αντιλήψεις που επικρατούσαν, τον ρόλο που έπαιξε η Εκκλησία και οι ιεράρχες της σε αυτό το διάστημα των δύο αιώνων...

Ένα πολύχρωμο ψηφιδωτό ανθρώπων και γεγονότων συντίθεται σελίδα τη σελίδα, άλλοτε με χρώματα χαρούμενα και ζοηρά, φέρνοντας το χαμόγελο στα χείλη, κι άλλοτε με χρώματα σκοτεινά και δραματικά, προκαλώντας τη συγκίνηση. Ούτε στιγμή, όμως, δεν χάνεται η ισορροπία των συναισθημάτων, αυτή η χαρμολύπη, χάρη στο υποδόριο χιούμορ που διατρέχει όλο το βιβλίο, από τους τίτλους των κεφαλαίων μέχρι τους διαλόγους και την περιγραφή ακόμη και των πιο δύσκολων καταστάσεων.

Τα *Πληγωμένα Όνειρα* είναι ένα μυθιστόρημα-ποταμός που, χρησιμοποιώντας τα λογοτεχνικά εργαλεία, σκάβει βαθιά και φέρνει στην επιφάνεια τα περιστατικά, τις πολιτικές, τα παιχνίδια εξουσίας, τους χειρισμούς, τις τακτικές που οδήγησαν το Κυπριακό στο σημείο όπου βρίσκεται σήμερα.

*Ανθή Ροδοπούλου
επιμελήτρια εκδόσεων*

Ένα από τα καλύτερα ιστορικά μυθιστορήματα που διάβασα τον τελευταίο καιρό. Είχα ένα προαίσθημα ότι το συγκεκριμένο βιβλίο θα δικαιώσει την προσμονή μου να το διαβάσω. Θεωρώ ότι ο κ. Παπαδόπουλος είναι κλασικός συγγραφέας. Έχει τη δυνατότητα να μεταφέρει τον αναγνώστη του στον τόπο και χρόνο των ηρώων του. Και αυτό είναι χαρακτηριστικό ενός συγγραφέα που πραγματικά γνωρίζει πώς να μεταφέρει στοιχεία και μνήμες του στον αναγνώστη. Στα *Πληγωμένα Όνειρα* παρατίθενται πολλά ιστορικά γεγονότα που αφορούν την Κύπρο και τους αγώνες του λαού της για ελευθερία. Ένα άρτιο μυθιστόρημα που κυριαρχεί σ' αυτό το μέτρο και ο σεβασμός στην

ιστορική μνήμη, η αγάπη και η διάθεση των απλών ανθρώπων για προσφορά στην πατρίδα, η αυτοθυσία, η δύναμη της ανθρώπινης ψυχής και οι συνεχείς αγώνες για την ελευθερία και την ενίσχυση της εθνικής συνείδησης. Πιστεύω ότι κάποια από αυτά τα γεγονότα θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνονται σε διδακτική ύλη. Μεγαλείο γραφής. Συγχαρητήρια στον συγγραφέα μας. Νιώθω περηφάνια που αυτό το βιβλίο κοσμεί την ψυχή μου και τη βιβλιοθήκη μου.

Γιούλη Τσακάλου

δημιουργός της βιβλιοφιλικής ομάδας Βιβλίο-Παρουσιάσεις-Κριτικές

«Να γράφεις τη συνέχεια», είπα στον Γιώργο, διαβάζοντας *Το Δαχτυλίδι*, γι' αυτό κι όταν ήρθε το πλήρωμα του χρόνου να διαβάσω το καινούριο του πόνημα *Πληγωμένα Όνειρα*, χάρηκα ιδιαίτερα. Σ' αυτό το βιβλίο, ο φίλος και συμπατριώτης μου Γιώργος Παπαδόπουλος-Κυπραίος αναμοχλεύει την ιστορία του ενωτικού κινήματος της Κύπρου, δοσμένη όπως και στο *Δαχτυλίδι* με τη μορφή του ιστορικού μυθιστορήματος. Τώρα, πλάι στη μυθολογία προσθέτει και πολλά αυτοβιογραφικά στοιχεία, αφού κι ο ίδιος έζησε από κοντά πολλά γεγονότα και συμμετείχε σ' ένα κομμάτι του ενωτικού αγώνα, ίσως το πιο ένδοξο.

Το ιστορικό μυθιστόρημα απαιτεί πολύ καλή και τεκμηριωμένη γνώση των ιστορικών γεγονότων (πρόσωπα και καταστάσεις), ενώ ταυτόχρονα πρέπει να βάλεις τον μύθο χωρίς να προσβάλλεις την ιστορία. Ο φίλος και συμπατριώτης μου Γιώργος Παπαδόπουλος-Κυπραίος φαίνεται να είναι εξαιρετικός σε αυτό το είδος γραφής. Παίρνει το «μεδούλι» των ιστορικών γεγονότων και συνάμα, βαθιά συναισθηματικός με τους ήρωες, καταφέρνει η πλοκή να συναντά την πραγματικότητα, ίσως στο πιο σημαντικό και συνάμα τραγικό κομμάτι της ιστορίας των Ελλήνων της Κύπρου: τον Αγώνα για την ΕΝΩΣΗ με την Ελλάδα.

Σπύρος Δημητρίου

αντιπρόεδρος Ιδρύματος Στρατηγού Γεωργίου Γρίβα-Διγενή

Τα *Πληγωμένα Όνειρα* είναι ένα συγκινητικό, ηρωικό και τρυφερό ιστορικό μυθιστόρημα, που φέρνει σε επαφή τον αναγνώστη με την ιστορία της Κύπρου και εξηγεί ακριβοδίκαια τους σταθμούς της σύγχρονης ιστορίας της.

Μέλος της ΕΟΚΑ από τα δεκαπέντε του χρόνια, ο συγγραφέας επιστρέφει στην ελληνική λογοτεχνία και ιστοριογραφία μετά *Το Δαχτυλίδι* για να συμπληρώσει με ντοκουμέντα και προσωπικές μαρτυρίες τα ιστορικά γεγονότα. Δείχνει με αντικειμενικότητα και σαφήνεια τα αίτια και τα αιτιατά των ιστορικών εξελίξεων του Κυπριακού, κυρίως στο διάστημα των δεκαετιών 1950 και 1960, από την οργάνωση και τη δράση της ΕΟΚΑ ως τη δικτατορία των συνταγματαρχών του 1967, και αφήνει τον αναγνώστη να καταλάβει μόνος του ποιος φταίει και ποιος όχι που φτάσαμε στην εισβολή της Τουρκίας του 1974, έστω κι αν αυτό συνέβη μεταγενέστερα από το τέλος του βιβλίου.

Πάνος Τουρλής

βιβλιοκριτικός

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΠΡΙΝ ΗΧΗΣΟΥΝ
ΤΑ ΤΥΜΠΑΝΑ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ

Σώσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου...

Παλαιχώρι, Σεπτέμβριος 1868

Με το που χάραξε η αυγή, ο παπα-Κυριάκος φόρτωσε τα κοφίνια με το σταφύλι στο μουλάρι, έδεσε το σκοινί του ζώου στο σαμάρι της όμορφης φοράδας και ξεκίνησε για τη Χώρα, τη Λευκωσία, αποχαιρετώντας τη γυναίκα του που είχε βγει να τον κατευοδώσει στην ξώπορτα του σπιτιού τους.

Ήταν οι μόνοι στο χωριό που καλλιεργούσαν το λευκό «ροζακί», μια ποικιλία περιζήτητη, που έπανε υψηλότερη τιμή.

Όταν ο παπα-Κυριάκος απομακρύνθηκε, η παπαδιά ξάπλωσε πάλι στο ψηλό, σιδερένιο κρεβάτι και ψέλλισε: «Χριστέ μου τζαι Παναγία μου, κάντε να πάει τζαι να γυρίσει καλά, τζαι θα ανάψω κερί στη χάρη Σας». Ύστερα άλλαξε πλευρό και σκέφτηκε: Ας κοιμηθώ λίγο ακόμα τζαι ύστερις να σηκωθώ να καταπαστώ με τις δουλειές.

Και καθώς εκείνη βυθιζόταν σε έναν γλυκό ύπνο, ο παπα-Κυριάκος συνέχιζε τον δρόμο του καβάλα στη φοράδα, ψάλλοντας εκκλησιαστικούς ύμνους στη σιγαλιά του πρωινού. Κάθε τόσο έστρεφε το κεφάλι προς τα πίσω, για να ελέγχει το μουλάρι με το «πολύτιμο» φορτίο, που ακολουθούσε.

«Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου, καὶ εὐλόγησον τὴν...»

Ξαφνικά, ἡ φοράδα ἐγείρε ἀπότομα μπροστά, σαν να σκό-
νταψε, καὶ ὁ ἀμέριμος ἀναβάτης τῆς βρέθηκε μπρούμυτα στο
χῶμα, με τὰ χέρια ἀπλωμένα, βογκώντας ἀπὸ τὸν πόνο.

«Συγχώρεσέ με, Θεέ μου, μα ἔφαλλα να σώσεις τὸν λαόν
Σου, τζαι Ἐσοῦ ἀκόμα λίο να με σκοτώσεις...»

Μετάνιωσε ευθύς για τὰ ἀστόχαστα λόγια του.

Ἴμαρτον, Θεέ μου. Αὐτὸ που βγήκε ἀπὸ τὸ στόμα μου
ἦταν βλασφημία. Κάλλιο να μου κοβόταν ἡ γλῶσσα, σκέφτηκε
καθὼς σηκωνόταν με δυσκολία.

Τρόμαξε, ὁμως, στη σκέψη τῆς τιμωρίας καὶ θέλησε να
ββαιωθεί πως εἶχε ἀκόμα λαλιά. Γονάτισε στο ἔδαφος καὶ
ἄρχισε να ψάλλει.

«Ἄλαλα τὰ χεῖλη τῶν ἀσεβῶν, τῶν μὴ προσκυνούντων τὴν
εἰκόνα σου τὴν σεπτὴν...»

Σταυροκοπήθηκε καὶ στάθηκε πάλι ὀρθός, ξεσκονίζοντας το
ράσο του. Τότε τὸ μάτι του ἔπεσε στη φοράδα. Τὸ ἓνα μπρο-
στινὸ τῆς πόδι, τὸ ἀριστερό, εἶχε βυθιστεῖ σχεδὸν τὸ μισὸ στο
ἔδαφος. Πάσχιζε να το βγάλει τὸ ἔρμο ζῶο, μα φαίνεται ὅτι
πονοῦσε, γιατί κάθε φορά ἐγκατέλειπε τὴν προσπάθεια.

Στο μεταξύ, τὸ μουλάρι μια ἐρχόταν μπροστά καὶ μια τρα-
βιόταν πίσω με ὀρμή, λες καὶ ἠθελε να κόψει τὸ σκοινὶ καὶ να
λευτερωθεῖ. Εκδήλωνε τὴν πρόθεσή του σηκώνοντας ψηλά τὸ
κεφάλι καὶ χλιμιντρίζοντας ὄλο ἀνυπομονησία.

Ὁ παπα-Κυριάκος πήγε πρῶτα στο μουλάρι καὶ βάλθηκε να
το χαϊδεύει για να το ηρεμήσει. Μόλις τὰ κατάφερε, πλησίασε
τὴ φοράδα κι ἔκανε τὸ ἴδιο. Μετὰ κοίταξε γύρω του. Εἶχε φωτί-
σει πια για τὰ καλά καὶ μπορούσε να διακρίνει τὶς πέτρες δεξιά
καὶ ἀριστερά του χωματόδρομου, που δεν ἦταν φαρδύτερος
ἀπὸ πλατὺ μονοπάτι.

Έψαξε και βρήκε μια πέτρα, μαύρη, στενόμακρη και αιχμηρή. Την πήρε κι επέστρεψε στο σημείο όπου ήταν χωμένο το πόδι της φοράδας. Χτύπησε μια δυο φορές δυνατά με την πέτρα το χόμα. Το ζώο θα πρέπει να ξαφνιασθηκε, ή ίσως και να πόνεσε, γιατί τρεμούλιασε σύγκορμο. Γι' αυτό εκείνος φρόντισε ώστε τα επόμενα χτυπήματα να είναι λίγο πιο μακριά από το πόδι.

Συνέχισε να χτυπά με την πέτρα, ενώ ο ήχος που ακουγόταν ήταν κούφιος, πράγμα που σήμαινε πως από κάτω υπήρχε κενό. Τελικά, το έδαφος υποχώρησε και φάνηκε ένα μεσαίου μεγέθους, πλατύστομο, πήλινο σταμνί. Το πόδι της φοράδας είχε περάσει –οποία σύμπτωση!– μέσα από το στόμιο και είχε παγιδευτεί.

Μόλις το ζώο απεγκλωβίστηκε, έκανε μερικά βήματα πίσω τινάζοντας το κεφάλι και χλιμιντρίζοντας, σαν να ευχαριστούσε που η ταλαιπωρία του έλαβε τέλος, συμπαρασύροντας στην εκδήλωση της χαράς του και το μουλάρι, που αντέδρασε με τον ίδιο τρόπο.

Εκείνος, όμως, δεν έδωσε καθόλου σημασία στη συμπεριφορά τους, γιατί είχε μείνει να κοιτάζει εμβρόντητος το περιεχόμενο ενός μικρότερου πήλινου δοχείου που βρισκόταν μέσα στο σταμνί και είχε γίνει θρύψαλα από το πάτημα της φοράδας.

Λίρες... Χρυσές λίρες... Πολλές χρυσές λίρες...

Ο παπα-Κυριάκος ύψωσε το κεφάλι και τα χέρια, με τις παλάμες ανοιχτές, προς τον ουρανό, όπως έκανε κάθε Κυριακή μπροστά στην Ωραία Πύλη, όταν έλεγε: «Άνω σχῶμεν τὰς καρδίας. Ἐχομεν πρὸς τὸν Κύριον. . .»

«Σου παραπονέθηκα, Θεέ μου, νωρίτερα ότι κόντεψες να με σκοτώσεις, ενώ Εσού έστειλες τη θεία χάρη Σου για να με σώσει από τα βάσανα και τη φτώχεια. Συγχώρεσε τον δούλο Σου»,

είπε συγκινημένος και με δάκρυα στα μάτια μάζεψε τις χρυσές λίρες. Τις μοίρασε στις τσέπες του αντερί του χωρίς να τις μετρήσει και καταπίαστηκε να κλείσει την τρύπα στον δρόμο.

Με το μαχαίρι που είχε μαζί του για να κόβει το ψωμί, έσκαψε το χώμα στο διπλανό χωράφι και το μετέφερε με την καρό πετσέτα μέσα στην οποία είχε βάλει το κολασιό του η παπαδιά, μέχρι που γέμισε τη λακούβα, ώστε να μην πάθει ζημιά κάποιο άλλο ζώο.

«Το δικό μου κουτσαίνει, αλλά τουλάχιστον εγώ βρήκα τις λίρες...» μουρμούρισε.

Δεν συνέχισε προς τη Χώρα ο παπα-Κυριάκος, όχι γιατί με την ευλογία του Θεού έγινε πλούσιος, αλλά γιατί η φοράδα του δεν μπορούσε να κάνει τόσο δρόμο. Γύρισε πίσω στο Παλαιχώρι.

Αν και προσπάθησε να ανοίξει προσεκτικά την αυλόπορτα του σπιτιού του, οι μεντεσέδες έτριξαν δυνατά, όπως πάντα, και ο σκύλος άρχισε να γαβγίζει για να τον υποδεχτεί. Αυτά τα γαβγίσματα, μαζί με το τρίξιμο της πόρτας, ανησύχησαν την παπαδιά, που πετάχτηκε από το κρεβάτι και βγήκε αλαφιασμένη έξω.

«Απ' Παναγία μου!» φώναξε. «Είσαι καλά, παπα-Κυριάκο;» ρώτησε και χωρίς να περιμένει απάντηση πρόσθεσε: «Το άλογο κουτσαίνει... Το ράσο σου είναι γεμάτο χώματα... Τι έγινε; Πες μου, σε παρακαλώ, τι έγινε;»

«Μη φωνάζεις, γιατί θα ξυπνήσεις το μωρό και θα σηκώσεις τη γειτονιά στο πόδι», της απάντησε. «Βοήθα να κατεβάσουμε τα κοφίνια τζαι θα σου πω τι έγινε. Έν'1 ευλογία που μας έστειλε ο Θεός». Έστρεψε το σώμα του για να βλέπει τον τρούλο της εκκλησίας, έκανε τον σταυρό του τρεις φορές και άρχισε να ψάλλει χαμηλόφωνα: «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου...»

Το ίδιο έκανε και η παπαδιά, χωρίς να καταλαβαίνει τον λόγο.

«Αλήθεια, παπά μου, γιατί ψάλαμε;» τον ρώτησε μετά.

«Φέρ' τον νου σου όπου τον έσεις, παπαδικιά. Θωρείς τη φοράδα να κουτσιέφκει, το ράσο μου γεμάτο χώματα, τζαι ρωτάς με γιατί ψάλαμε το Σώσον, Κύριε, τόν λαόν Σου;»

Ο καλός έμπορος

Ανήσυχη η παπαδιά επέμενε να βγάλει το ράσο του ο παπα-Κυριάκος για να δουν αν είχε χτυπήσει σοβαρά εκεί όπου έλεγε ότι πονούσε. Τραντάχτηκε το σώμα του όταν έπεσε απότομα από τη φοράδα και είχε γδαρθεί στα χέρια, στα γόνατα και σε άλλα σημεία.

«Θα σου τα καθαρίσω τζαι θα σε τρίψω με ζιβανιά². Εν θέλω να φωνάζεις που το τσουζίμο, γιατί θα σηκώσεις τη γειτονιά στο πόδι», τον προειδοποίησε, χρησιμοποιώντας επίτηδες τα ίδια λόγια που της είχε πει λίγο νωρίτερα.

Ωστόσο, παρά την προειδοποίηση, κάθε φορά που το εμποτισμένο με ζιβανιά πανί ακουμπούσε το γδαρμένο δέρμα, ο παπα-Κυριάκος φώναζε: «Αχ! Αχ! Τσουζί». Και χοροπηδούσε από τον πόνο. Μα εκείνη αγνοούσε τις φωνές του και συνέχιζε να τον παιδεύει, λες και του είχε άχτι.

Τελικά, δεν άντεξε άλλο και, πετώντας το πανί σε μια καρέκλα, εξέφρασε το παράπονό της: «Εγώ περίμενα να μου φέρεις ύφασμα να ράψω φουστάνι τζαι εσου πήες τζαι γκρεμοτοακίστηκες...»

«Α, δεν υποφέρεσαι πια!» ξέσπασε ο παπα-Κυριάκος.

Άρπαξε το μπουκάλι με τη ζιβανιά, έριξε κάμποση στη χούφτα

του και βάλθηκε να τρίβει τα πόδια του με μανία. Από τη φούρκα του δεν ένιωθε καν το τσουξιμο στις εκδορές. Η παπαδιά κάθισε στενοχωρημένη σε μια καρέκλα απέναντί του και του ζητούσε συγγνώμη.

Λίγο αργότερα, όταν εκείνος ηρέμησε, έχοντας απολαύσει τα τηγανητά αβγά και το λουκάνικο που του ετοίμασε για πρωινό, της είπε: «Θέλω να μιλήσουμε ψύχραιμα. Θα σου ομολογήσω κάτι που δεν πρέπει να το μάθει κανείς. Ούτε τα παιδιά μας, τουλάχιστον προς το παρόν. Θα μπορέσεις να κρατήσεις το στόμα σου κλειστό τούτη τη φορά;»

«Γιατί, μέχρι τώρα έχω μαρτυρήσει κάτι που μου ομολόγησες; Το στόμα μου εν' τάφος. Εν με ξέρεις; Τώρα θα με μάθεις;» διαμαρτυρήθηκε.

«Επειδή σε ξέρω, παπαδικιά, γι' αυτό σε ρωτώ: Μπορείς να κρατήσεις το στόμα σου κλειστό; Γιατί το πολύ που κρατάς μυστικό είναι μέχρι την Κυριακή που μεταλαμβάνεις!»

Έκανε πως παρεξηγήθηκε η παπαδιά. Γύρισε το σώμα της στο πλάι έτσι όπως ήταν καθισμένη και τέντωσε τον αυχένα της. Δεν κράτησε, όμως, για πολύ την πόζα της και, ελικρινής αυτή τη φορά, στράφηκε και είπε στον άντρα της:

«Παπά μου, εξαρτάται από το μυστικό. Αν εν' σοβαρό, μπορεί τζαι να το φυλάξω. Καθαρή εξήγηση. Αν θέλεις πε μου το, αν θέλεις μεν μου το πεις».

Δεν είχε επιλογή ο παπα-Κυριάκος. Έπρεπε να της το πει. Όταν έσκυψε πάνω από το σταμνί για να πάρει τις χρυσές λίρες, μια σκέψη, πολύ δυνατή σκέψη, του ταρακούνησε το μυαλό. Να έπαιρνε την οικογένειά του και την αδελφή της γυναίκας του, που δεν ήταν παντρεμένη, και να έφευγε από το χωριό.

Στον γυρισμό, αυτή η σκέψη τον τριβέλιζε και δημιουργούσε πολλές άλλες. Να πήγαινε πού; Τι θα έλεγαν οι χωριανοί και

τι θα τους έλεγε εκείνος; «Βρήκα θησαυρό, έγινα πλούσιος, φεύγω»; Κι αν δεν έφευγε, τι μέλλον θα είχαν τα παιδιά του σε αυτό το χωριό;

Μέχρι να φτάσει στο σπίτι του είχε πάρει την απόφαση να πουλήσει την περιουσία του και να κατέβει στα πεδινά. Είχε ακούσει τα καλύτερα λόγια για τα χωριά γύρω από τη Λεμεσό, από τους συγχωριανούς του που πήγαιναν εκεί κάτω κάθε Αύγουστο για τη συγκομιδή των χαρουπιών. Θα αγόραζε χωράφια με χαρουπιές και ελιές... Θα έστηνε έναν αλευρόμυλο... Θα... Θα...

Έκανε τόσα όνειρα στον δρόμο της επιστροφής, με τις χρυσές λίρες που του έστειλε ο Θεός.

Α, ναι... Πρέπει να δώσω και το ένα δέκατο στους φτωχούς, σκέφτηκε. Έτσι λένε τα ευαγγέλια. Αλλά πώς να το δώσω, αφού δεν μπορώ να αποκαλύψω ότι βρήκα τον θησαυρό;

«Άκουσέ με προσεκτικά...» είπε στην παπαδιά και της διηγήθηκε όσα συνέβησαν εκείνο το πρωινό, εκθέτοντας και τις σκέψεις του για το τι έπρεπε να κάνουν.

«Γιατί να δώσεις δέκα λίρες στους φτωχούς;» τον διέκοψε εκείνη. «Ο Θεός σε σένα έστειλε τις λίρες. Αν τις έστελνε σε αυτούς, θα σου έδιναν έστω και μία; Τζαι εσού θέλεις να τους δώσεις δέκα;»

Συγκρατήθηκε ο παπάς αυτή τη φορά. «Θα τους δώσω, παπαδικιά!» επέμεινε. «Έτσι λένε οι Γραφές. Και δεν θα είναι δέκα, θα είναι παραπάνω, γιατί, παρόλο που δεν τις μέτρησα, πρέπει να είναι πολύ περισσότερες από εκατό».

Έβραζε μέσα της η παπαδιά. Ήξερε, όμως, ότι όταν ο άντρας της έβαζε κάτι στον νου του, ο κόσμος να χαλούσε, θα το έκανε. Ήθελε οπωσδήποτε να βρει έναν τρόπο να βοηθήσει τους φτωχούς του χωριού, χωρίς να φανεί ότι πλούτισε.

«Θα μας βρει ο Θεός τον τρόπο», είτε εκείνος τελικά.

Έξυπνη και πονηρή συνάμα, η παπαδιά δεν περίμενε τον Θεό να τους βρει τον τρόπο. Την άλλη κιόλας μέρα εξήγησε το σχέδιό της στον παπά, που το αποδέχτηκε χωρίς κανέναν ενδοιασμό.

Έτσι, η παπαδιά πήγε πρωί πρωί στο μαγαζί του Μιχάλη, του ανεψιού της, που ήταν ο υποδηματοποιός του χωριού.

«Μιχάλη», του είπε. «Θέλω να σου πω κάτι, αλλά να το κρατήσεις μυστικό. Είναι και για σένα καλό. Θέλεις να το ακούσεις;»

«Και βέβαια θέλω να το ακούσω. Και αφού θα έχω κι εγώ συμφέρον, θέλω δυο φορές να το ακούσω, θκειά», της απάντησε.

«Φέτος, όπως ξέρεις, ήταν καλή χρονιά για τα αμπέλια. Και το δικό μας, το ροζακί... Ου! Μακάρι να είχαμε κι άλλο».

«Ναι, ναι... Ήταν καλή χρονιά. Το λένε όλοι οι χωριανοί», συμφώνησε ο Μιχάλης, περιέργως να μάθει πού το πήγαινε εκείνη.

«Ο παπάς το πούλησε σε καλή τιμή. Και θέλει να βοηθήσει κάποιους φτωχούς, όπως λένε και τα ευαγγέλια...»

«Καλά θα κάνει. Τέτοιους παπάδες έπρεπε να έχουν όλα τα χωριά, όχι σαν τον παπά στο... Άντε μην ανοίξω το στόμα μου... Που έχει ερωμένη. Ο Θεός να με συγχωρέσει».

«Μεν λαλείς έτσι πράματα για τους παπάδες, ρε Μιχάλη, γιατί ακόμα τζαι αλήθεια να είναι, αμαρτάνεις. Δώσε, όμως, προσοχή σε αυτά που θα σου πω. Εγώ εν συμφωνώ, αλλά ο θείος σου επιμένει...» Και του εξέθεσε με κάθε λεπτομέρεια το σχέδιό της.

Το σχέδιο ήταν να πλησιάσει ο Μιχάλης τους φτωχούς που ήθελε να βοηθήσει ο παπα-Κυριάκος και να τους πει ότι

την τελευταία φορά που κατέβηκε στη Χώρα, κουβεντιάζοντας με τον έμπορο από τον οποίο ψώνιζε δέρματα, του ανέφερε ότι στο Παλαιχώρι υπήρχαν άνθρωποι που δεν είχαν παπούτσια να φορέσουν και ότι εκείνος λυπήθηκε για την ανέχειά τους και προσφέρθηκε να δωρίσει το δέρμα για τα παπούτσια των φτωχών, αρκεί να του έδινε τα ονόματά τους ο παπάς του χωριού.

«Στους χωριανούς να πεις ότι θα χρεώσεις μόνο τον κόπο σου, χωρίς κέρδος, και ότι αυτό το ποσό θα το πληρώσει ο παπαΚυριάκος, γιατί φέτος είχε καλό *μαξούλιν* από τα σταφύλια του», εξήγησε η παπαδιά στον Μιχάλη και τον προειδοποίησε: «Πρόσεξε καλά, κακομοίρη μου... Ο παπάς θα πληρώσει το δέρμα και τον κόπο σου μόνο. Δεν θα βγάλεις κέρδος από τα παπούτσια των φτωχών».

Δέχτηκε ο Μιχάλης. Ήξερε, βέβαια, ότι ο θεός του είχε καλή καρδιά, δεν μπορούσε, όμως, να πιστέψει ότι ήθελε να ποδέσει τόσους ανθρώπους επειδή πούλησε σε καλή τιμή το σταφύλι. Ωστόσο δεν είπε κουβέντα. Στο κάτω κάτω, τι με νοιάζει εμένα; σκέφτηκε.

«Ορκίσου μου. Να, φίλα σταυρό πως δεν θα πεις σε κανέναν ότι ο παπάς πληρώνει όλα τα χρήματα για τα παπούτσια. Πληρώνει μόνο τον κόπο σου, έτσι να τους λες», τον δασκάλεψε η παπαδιά και σχημάτισε με τους δείκτες των χεριών της έναν σταυρό. «Κι αν σου ζητήσουν το όνομα του δερματέμπορου για να τον ευχαριστήσουν, να τους πεις πως θέλει να μείνει ανώνυμος».

Μόλις μαθεύτηκαν τα νέα, πήγαιναν κι έρχονταν στο μαγαζί του Μιχάλη οι φτωχοί και οι περίεργοι και ρωτούσαν ποιος ήταν ο φιλεύσπλαχνος έμπορος.

«Δεν μπορώ να σας πω. Δεν γίνεται!» απαντούσε εκείνος.

«Με όρκισε να μην αποκαλύψω το όνομά του. Αν θέλετε, μπορείτε να γράψετε δυο λόγια σε ένα χαρτί, κι εγώ θα του δώσω τα σημειώματά σας όταν τον ξαναδώ».

«Αφού δεν θέλεις να μάθουμε το όνομά σου, ο Θεός ξέρει ποιος είσαι, και θα ζητήσουμε από τον παπα-Κυριάκο να κάνει παράκληση υπέρ υγείας για σένα», του έγγραφαν κάποιες ηλικιωμένες γυναίκες.

Και ο παπάς δεν τους χάλασε το χατίρι. Έκανε παράκληση υπέρ υγείας του δωρητή, ευλογώντας στην πραγματικότητα τα γένια του.

Τι γύρευε στον αρχιμανδρίτη ο παπα-Κυριάκος;

Πέντε μήνες μετά την ανεύρεση του θησαυρού, ο παπα-Κυριάκος πήγε για μερικές μέρες στη Λεμεσό, πράγμα σπάνιο για τους Παλαιχώρους, αφού συνήθως πήγαιναν στη Λευκωσία. Κι αυτό επαναλήφθηκε άλλες τρεις φορές μέχρι την επόμενη άνοιξη.

Όταν έφυγε από το Παλαιχώρι την πρώτη φορά, παρήγγειλε στην παπαδιά να διαδώσει «μυστικά» –«Να σου πω κάτι, μα μεν το μαρτυρήσεις, γιατί αν το μάθει ο παπάς θα με μαλώσει...»– ότι τον κάλεσε για να τον γνωρίσει ο αρχιμανδρίτης της Μητρόπολης Κιτίου, γιατί προφανώς έμαθε για τα παπούτσια των φτωχών.

Μόλις επέστρεψε, η παπαδιά φρόντισε να γίνει ευρέως γνωστό πως ο Πανοσιότατος του πρότεινε να τον διορίσει στην επαρχία του, σε κάποιο από τα χωριά που δεν είχαν δικό τους παπά, και πως ο παπα-Κυριάκος τού απάντησε ότι χρειαζόταν

λίγο χρόνο για να το σκεφτεί, γιατί αγαπούσε το χωριό του και δεν ήθελε να εγκαταλείψει το ποίμνιό του.

Από συγχωριανούς του, που κατέβαιναν στα χωριά της Δεμεσού κάθε Αύγουστο για το μάζεμα των χαρουπιών, είχε ακούσει για τον Αρακαπά, τη Διερώνα, την Ακρούντα, τη Γερμασόγεια. Στα δύο πρώτα καλλιεργούνταν χαρουπιές και ελιές, αλλά η έκταση για τα δημητριακά ήταν περιορισμένη. Γι' αυτό ακριβώς πολλοί Διερωνίτες είχαν χωράφια και στην Ακρούντα.

Η Γερμασόγεια είχε περισσότερη πεδιάδα και ήταν πιο κοντά στην πόλη της Δεμεσού. Αυτό, όμως, δεν το θεωρούσε πλεονέκτημα ο παπα-Κυριάκος, επειδή ήθελε να στήσει έναν αλευρόμυλο που θα εξυπηρετούσε όχι μόνο τη Γερμασόγεια, αλλά και την Ακρούντα και το διπλανό χωριό, τα Φοινικάρια.

Έτσι, από την πρώτη επίσκεψη αποφάσισε ότι θα εγκατασταθεί στην Ακρούντα, ώστε να εξυπηρετεί και τα τρία χωριά. Στον καφενέ που κάθισε για να ξαποστάσει, οι λιγοστοί θαμώνες τον κέρασαν λίζα. Έφαγε το πρώτο και τα άλλα ζήτησε από τον καφετζή να του τα τυλίξει σε χαρτί για να τα πάρει για τα παιδιά του, όπως του είπε. Ζήτησε και άχυρο με λίγο κριθάρι για τη φοράδα του, και του το πρόσφεραν χωρίς να πάρουν χρήματα.

Τέτοιοι άνθρωποι είναι καλοί και ως εκκλησίασμα, σκέφτηκε ο παπα-Κυριάκος.

Το επόμενο βήμα, μετά την τελική του απόφαση να εγκατασταθεί στην Ακρούντα, ήταν να ενημερώσει τον δεσπότη πως ήθελε να φύγει από το χωριό. «Έχω τέσσερις κόρες και...»

«Ξέρω... ξέρω», τον έκοψε ο Πανιερότατος, «τα κορίτσια είναι περισσότερα από τα αγόρια στα μέρη μας». Έκανε μια παύση. «Και ποιον να κάνουμε παπά στη θέση σου, πάτερ Κυριάκο;» τον ρώτησε.

«Αυτό με προβληματίσει πολύ, δέσποτα», του απάντησε. «Και δεν θα έφευγα από το χωριό αν δεν έβρισκα τον κατάλληλο άνθρωπο».

Ο δεσπότης ζήτησε να μάθει ποιος ήταν αυτός.

«Ο Μιχάλης ο υποδηματοποιός. Από παιδί ερχόταν στην εκκλησία. Διάβαζε το Πιστεύω και το Πάτερ Ημών...»

«Και γιατί τα διάβαζε; Δεν τα ήξερε απέξω;» ρώτησε ο δεσπότης. «Η ιεροσύνη είναι μεγάλο πράμα, παπα-Κυριάκο. Πρέπει να είναι καλός άνθρωπος. Να έχει αρχές. Να μην είναι γυναικάς... Ξέρεις πόσα παράπονα ακούω από τους πιστούς; Αποφάσισα, λοιπόν, να επιλέγω πολύ αυστηρά τους νέους παπάδες. Γι' αυτό, πες μου για τον Μιχάλη».

Χαμηλόφωνα, αλλά με πολύ σοβαρό ύφος, ο παπα-Κυριάκος τον περιέγραψε ως έναν καλό οικογενειάρχη, καλό τεχνίτη, καλό χριστιανό, επισημαίνοντας πως ήξερε σχεδόν όλη τη λειτουργία απέξω.

«Και με τα χρήματα πώς τα πάει;»

Δεν κατάλαβε την ερώτηση ο αγαθός υπηρέτης του Θεού.

«Δεν είναι πλούσιος, όμως είναι εργατικός άνθρωπος και νοιάζεται για τους συγχωριανούς του, για τους φτωχούς...»

«Μήπως είναι συγγενής σου;»

«Όχι, δέσποτα, δεν είναι δικός μου συγγενής», του απάντησε χωρίς δισταγμό ο παπα-Κυριάκος.

«Τότε να τον φέρεις την Πέμπτη να τον δω».

«Δέσποτά μου, θα έρθουμε την Πέμπτη το μεσημέρι να τον δεις, αν θέλει και ο Μιχάλης να γίνει παπάς. Δεν του αποκάλυψα τις σκέψεις μου, γιατί περίμενα να μιλήσω μαζί σου πρώτα. Αν δεν έρθουμε, θα πει πως δεν θέλει, και θα πρέπει να σκεφτώ κάποιον άλλο. Όμως ο Μιχάλης έν' τζαι καλοφωνάρης. Έσει μια φωνή... Καμπάνα!»

Ευτυχώς, ο Μιχάλης δέχτηκε να γίνει παπάς, κι έτσι την προ-καθορισμένη μέρα και ώρα βρισκόταν με τον παπα-Κυριάκο στη Μητρόπολη.

Αφού ο δεσπότης τού έθεσε διάφορες ερωτήσεις για να καταλάβει το ποιόν του, σηκώθηκε και είπε: «Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν...» Σταμάτησε κι έκανε νεύμα στον Μιχάλη να συνεχίσει.

«...ἐν εἰρήνῃ καὶ μετανοία ἐκτελέσαι», συμπλήρωσε ο Μιχάλης στον ίδιο τόνο με τον δεσπότη.

«...ἐν εἰρήνῃ καὶ μετανοία ἐκτελέσαι», επανέλαβε ο Πανιερότατος και τον ρώτησε: «Κατανοεῖς πόσο σημαντικό είναι αυτό; Ιδιαίτερα το μετανοία;»

«Κατανοώ, δέσποτὰ μου, κατανοώ». Ο νους του πήγε στον παπά γειτονικού χωριού, που βοούσε ο τόπος ότι είχε ερωμένη.

«Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός, ὁ τὸν θάνατον καταπατήσας, τὸν δὲ διάβολον καταργήσας...» Και πάλι ο δεσπότης έγνεψε στον Μιχάλη να συνεχίσει.

Πάγωσε το αίμα του παπα-Κυριάκου, που νόμισε πως εκείνος δεν θα ήξερε, και σκεφτόταν τι να πει για να τον δικαιολογήσει. Ο Μιχάλης, όμως, το έπιασε από κει όπου σταμάτησε ο δεσπότης και το είπε με μια ανάσα.

«...καὶ ζωὴν τῷ κόσμῳ σου δωρησάμενος, αὐτός, Κύριε, ἀνάπαυσον τὴν ψυχὴν...» Ὅταν έφτασε στο «πᾶν ἁμάρτημα τὸ παρ' αὐτοῦ πραχθὲν ἐν λόγῳ ἢ ἔργῳ ἢ διανοίᾳ», ο δεσπότης πάλι τον διέκοψε.

«Καταλαβαίνεις, Μιχάλη, ὅτι τα αμαρτήματα διαπράττονται εἴτε με τα λόγια εἴτε με τα έργα εἴτε ακόμα και με τη σκέψη μας;» τον ξαναρώτησε.

Δεν είχε καμιά αμφιβολία πια ο Μιχάλης ὅτι ο Πανιερότατος αναφερόταν στον παπά με την ερωμένη.

«Είμαι υποχρεωμένος να κάνω αυστηρή επιλογή των νέων ιερέων, γιατί κάποιοι παλαιότεροι εκθέτουν την Εκκλησία», εξήγησε ο ιεράρχης και κοίταξε τον παπα-Κυριάκο σαν να ζητούσε επιβεβαίωση στα λόγια του.

«Ξέρει, δέσποτά μου, ξέρει. Αλλά δεν τον έχω για τέτοιο άνθρωπο», τον καθησύχασε εκείνος. Έπειτα έστρεψε το βλέμμα του στον Μιχάλη. «Έτσι και ακουστεί κάτι για σένα, μαύρο φίδι που σ' έφαγε, κακομοίρη μου».

Προτού προλάβει να πει οτιδήποτε εκείνος, παρενέβη ο δεσπότης. «Καλός φαίνεται, παπα-Κυριάκο. Καλός. Και μια τελευταία ερώτηση, Μιχάλη. Τι συγγένεια έχετε με τον παπα-Κυριάκο είπαμε;»

«Ο πατέρας μου και η παπαδιά είναι αδέρφια. Είμαι ανεψιός της», απάντησε αυθόρμητα.

Άλλαξε ύφος ο δεσπότης. Γύρισε στον παπα-Κυριάκο και τον επέπληξε: «Μου είπες πως δεν είστε συγγενείς!»

Τα έκανα θάλασσα, σκέφτηκε ο Μιχάλης, αλλά και πάλι... ψέματα δεν θα έλεγα για τίποτα.

«Δέσποτά μου», του απάντησε ψύχραιμα ο παπα-Κυριάκος, «δεν είπα πως δεν είμαστε συγγενείς. Εκείνο που είπα, και το θυμάμαι πολύ καλά, είναι πως δεν είναι δικός μου συγγενής ο Μιχάλης. Και τόνισα το δικός μου. Πίστευα πως θα το καταλάβαινες και θα με ρωτούσες, οπότε θα σου έλεγα πως η παπαδικιά είναι θεία του».

Το θυμήθηκε αυτό ο δεσπότης. «Τέλος πάντων», συγκατένευσε. «Τη μεθεπόμενη Κυριακή να τον χειροτονήσουμε διάκο. Να τον βοηθήσεις να μάθει τα τυπικά της λειτουργίας και να τον κάνουμε πρεσβύτερο πριν φύγεις».